

Direcció Newsletter: Esther Grau, Diana Marre i Beatriz San Román
Redacció dels continguts d'aquest número: Roser Valls Molins
Documentació: Anaïs Vidal
Traducció: Bruna Álvarez i Victòria Badia
Format i maquetació: Sofia Gaggiotti
Difusió: Maria Galizia
ISSN: 2013-2956

ENFERMERIA I NENS I NENES EXPÒSITS A L'HOSPITAL DE LA SANTA CREU DE BARCELONA

Introducció

L'infanticidi era una pràctica freqüent a les cultures antigues que permetia d'eliminar als fills i filles no desitjats per ser il·legítims, tenir algun defecte físic o malformació o per causes econòmiques. El cristianisme va portar una nova concepció de l'ésser humà, en reconèixer la mateixa dignitat a totes les persones i condemnar l'infanticidi, potenciant a la vegada l'atenció a les persones malaltes i més dèbils (dones, ancians i nens i nenes òrfenes o expòsits). Amb la prohibició de l'infanticidi, les famílies més desvalgudes de la societat -i especialment les mares que eren marginades de la població, com les prostitutes, esclaves o malaltes mentals- optaven per deixar de manera anònima els seus bebès en institucions perquè aquestes se'n fessin càrrec. Per coherència amb el seu caràcter cristià, aquests establiments donaven resposta a aquesta demanda social.

Aquesta funció d'acollida dels nens i nenes abandonats també va correspondre a l'*Hospital de la Santa Creu*, el qual junt amb el seu objectiu principal de ser un centre per atendre homes i dones malalts, va tenir interès en crear la secció d'expòsits per acollir nens i nenes abandonats de tota la regió. Aquesta institució va acollir molts d'ells des del seu naixement fins que van poder valer-se per si mateixos, és a dir, fins que varen estar en condicions de treballar o casar-se (en el cas de les dones).

Pati de l'Hospital de la Santa Creu

Aquesta Newsletter es publica amb el recolzament del Ministeri de Ciència i Innovació a través del projecte I+D *Adopció Internacional y Nacional: Familia, educación y pertenencia: perspectivas interdisciplinarias y comparativas* (MICIN CSO2009-14763-C03-01 subprograma SOCI)

Context social i sanitari de finals de la Baixa Edat Mitjana

A finals del segle XIV, els hospitals de Barcelona no eren centres assistencials ni sanitaris sinó caritatius, que actuaven com a asils de peregrins o de gent pobra que hi anava a morir. No s'ha d'oblidar que una part de la població de la ciutat eren persones amb molt pocs recursos, que sobreviuen gràcies a la caritat de les parròquies, les ajudes de les confraries d'oficis i, en alguns casos, les almoines.

En aquella època es van fundar petits hospitals i, a mesura que les persones malaltes van anar sent ingressades en institucions, es van perdre pràctiques i rituals que durant segles havien estat útils. D'aquesta manera, es van prohibir -o limitar- pràctiques tradicionals de cura per part de la dona sanadora o "dona sàvia", que durant generacions s'havien transmès de mares a filles. La misogínia existent culpava les dones sanadores de tots els mals de la societat: quan hi havia pestes, males collites, incendis, inundacions o sequera, se solia castigar a les dones que posseïen aquest saber ancestral. Sovint eren acusades de practicar bruixeria i eliminades a la forca o la foguera.

*Vestíbul de l'Hospital Sant Pau
Jose María Larrañaga, 2009*

Dins l'àmbit rural, com que no existien hospitals, metges ni cuidadors/es o infermers/es, el paper de les "dones sàvies" o sanadores era més tolerat, tot i que tampoc es lliuraven de la repressió. La majoria de parts eren atesos per les llevadores, que tenien experiència però no formació acadèmica. Practicaven el part natural i, si es presentava algun problema, havien d'avisar als cirurgians o als metges, en general poc interessats en els parts. Sovint les matrones eren també acusades de bruixeria perquè, com a dones sàvies en l'art de curar, coneixien herbes per a calmar el dolor, per a avançar el part, per a avortar, etc. L'Església catòlica formava a les llevadores, no per a ensenyar-los una tècnica millor, sinó perquè sabessin practicar el baptisme al bebè en cas d'una mort imminent, ja que, si moria abans de rebre'l, no era cristià i no podia anar al cel.

La major part dels homes i dones que tenien cura de les persones malaltes en els hospitals medievals eren religiosos, per la qual cosa es donava molt valor a l'aspecte espiritual (el dualisme cos i ànima), proporcionant a les persones pobres i humils cures molt elementals: se'ls donava abric, aliment, fregues i banys d'aigua freda de roses per a la febre, se'ls rentava parcialment i se'ls administrava el tractament ordenat pels metges.

Els gremis van contribuir a formar un teixit social que impulsà el creixement de les ciutats i potencià el naixement d'una nova classe social, la burgesia, que poc a poc va anar adquirint responsabilitats en el govern de les urbs, inclòs el camp de la salut. Com a conseqüència d'això, es van construir hospitals dependents de les ciutats.

A conseqüència de la poca higiene, la pobresa i el desplaçament de la població pel comerç i per assumptes militars, van haver-hi moltes malalties contagioses i mortals emmarcades dins de "les epidèmies de transmissió sòlida", que s'estenien ràpidament a través de les rates i els paràsits. També hi va haver brots de verola, grip i d'altres malalties infeccioses. Com que no es coneixien les causes, només les podien enfrontar a base de quarantenes o de fugir dels centres urbans.

Sala d'hospitalizació del HSC

Creació de l'Hospital de la Santa Creu (HSC)

A l'inici del segle XV, Barcelona sols disposava de petits hospitals i era evident la necessitat d'un gran hospital que pogués atendre als habitants de la capital i pobles propers, així com a una gran població en trànsit, provinent d'altres indrets d'Espanya i de l'estranger, que arribava a través del port, per raons del comerç i les campanyes militars. Per aquest motiu, es decidí construir l'Hospital de la Santa Creu, que assistiria a tota mena de malalts/es, expòsits/es i dements. Seguint el costum de l'època de no situar els centres caritatius al centre de la ciutat, es decidí ubicar-lo lluny del nucli urbà, entre el camí de Montjuïc i el del Llobregat. A més, el *Consell de Cent* decidí unificar-lo administrativament amb els petits hospitals existents de dependència municipal o religiosa: *Canonge Vilar, Marcus, Pelegrins, Masells, Canonge Colom i Santa Marta*. El nou hospital es finançava a través de donacions dels ciutadans/es de Barcelona i dels voltants, així com per mitjà d'herències, col·lectes i d'alguns privilegis reials, com la possibilitat d'organitzar sorteigs de loteria o de rebre un percentatge de la recaptació obtinguda de les representacions teatrals.

Aquest bell hospital gòtic i molt ben conservat es va començar a construir el 1401, data en què es van col·locar les seves quatre primeres pedres, que representaven al rei Martí "l'Humà", la seva muller (la reina Maria), Jaume Pradós (en nom del rei de Sicília) i el *Consell de Cent*. Les obres duraren molts anys i, durant la seva construcció, varen conviure allà metges, infermers/es, paletes, fusters, etc. Amb la finalitat d'organitzar les activitats dels treballadors, es redactà un reglament, les *Ordinacions* (1417), on es recullen les funcions de divuit oficis, entre ells el de metge, "*infermer*" i "*la dona a càrrec de les malaltes i dels nens*".

Dibujo a lápiz y bolígrafo del Hospital de Sant Pau

Lluís Montaña, 2009

Les obres s'iniciaren per *Tramontana*, que era l'ala nord i sala d'homes, i continuaren per *Ponent*, l'ala sud que corresponia a la sala de dones. La nau de *Llevant* era també sala per a homes. Cada sala s'anomenava *quadra* i s'identificava amb el nom d'un sant o santa: Santa Maria, Sant Jaume, Sant Miquel, Sant Pere. Sembla ser que hi havia quatre sales per a homes i només una per a dones. Durant el segle XV i primera part del XVI, el nombre d'ingressos oscil·là entre 130 i 566. Aquesta xifra s'incrementà durant el segle XVI, arribant a 3.058 persones l'any 1574.

En aquella època, la mortalitat era molt alta, sobretot en períodes de la pesta. Moltes persones malaltes anaven a l'hospital "a ben morir". El 1509 s'inaugurà una font gòtica per a proveir d'aigua l'Hospital i el 1537 es va construir un pou, ja que en aquella època no hi havia aigua corrent. El 1691, es col·locà la creu barroca actual, que substituï la creu gòtica inicial, de la qual en deriva el nom de la institució. L'any 1629, ja s'inicià la construcció de l'edifici barroc adossat al complex conegut com la "Casa de Convalescència", ocupat a l'actualitat per l'*Institut d'Estudis Catalans*. En aquest nou espai, es traslladaven els pacients procedents de la sala de malalts fins a la seva recuperació, ja que tenia millors condicions que l'hospital (especialment pel que fa a il·luminació i ventilació), la qual cosa facilitava la seva millora. Durant el segle XVI, el pati o *corralet* era el lloc on es realitzaven disseccions i on els estudiants de medicina practicaven amb els cadàvers que no eren reclamats per la família. La farmàcia, construïda el 1696, dispensava els medicaments a través d'una reixa molt ben conservada, que actualment es pot contemplar des del pati.

El 1760 s'edificà el *Reial Col·legi de Cirurgia*, el recinte del qual seria ampliat anys més tard tancant l'accés pel carrer Hospital. Aquesta edificació va ser la Facultat de Medicina fins el 1907, any en què aquesta veu ser traslladada a l'Hospital Clínic (posteriorment, seria ocupada per l'Escola Masana). Malgrat alguna obra de millora, l'edifici s'havia anat degradant i va quedar obsolet per a la pràctica de la medicina del segle XX. Comptava amb pocs recursos i les condicions higièniques empitjoraren a causa de l'amuntegament de malalts/es: llits junts, poca ventilació, il·luminació amb espelmes i làmpades d'oli, aigües contaminades, inexistència de clavegueres per a les aigües residuals i el cementiri en el mateix pati. L'edifici es va tancar el 1929 i els i les pacients foren traslladats al nou *Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*. Des del 1940, el cos principal de l'edifici alberga la Biblioteca de Catalunya.

Personal d'Infermeria del HSC

Es considera que a l'HSC va tenir lloc la gènesi de la infermeria a Espanya perquè allí es redactaren per primera vegada les funcions que corresponen en aquest ofici. El personal del centre era laic a la seva etapa inicial, si bé en el decurs dels seus sis-cents anys d'existència diverses ordes religioses i germandats varen ser les responsables de proporcionar cura a les persones que hi ingressaven. Si s'observen les "funcions de l'infermer", es constata que són bastant completes considerant l'època. Havien de ser persones "idònies" i que tinguessin "el títol d'infermer" (dada que no es pot interpretar, ja que no consta que hi haguessin escoles d'infermeria). Tenien un quadern on enregistraven informació, gràcies al qual hem pogut recopilar alguns aspectes del seu treball. Disposaven de criats o ajudants, i treballaven junt a l'escrivà i el rector. Havien de residir a l'hospital i eren responsables de l'acollida del malalt o malalta quan ingressava a l'hospital. Controlaven que li rentessin els peus i el que fes falta (mai es parla de la higiene dels genitals), li preparaven un llit net i li donaven de menjar. Quan la o el pacient estava net, allitat i alimentat, avisaven al rector per a la confessió. A més, havien de guardar els diners i les joies de la persona malalta perquè, si es moria a l'hospital i no tenia hereus, els béns passaven a la Institució i la roba es venia. També havien de recollir l'orina del pacient i mostrar-la al metge, perquè ordenés la medicació oportuna. Visitaven dues vegades al matí, dues a la tarda i dues a la nit, a totes les persones ingressades. A més, comprovaven que els aliments fossin bons i, per això, els provaven personalment. Vigilaven els estaments inferiors i supervisaven a les persones que realitzaven les freqüents col·lectes realitzades per a obtenir fons. Eren les persones encarregades de contractar i pagar les dides.

Les cuidadores de la sala de dones i nens no s'anomenaven infermeres en les *Ordinacions*, sinó "mujer a cargo de las enfermas" i "mujer a cargo de los niños". Respecte a les aptituds i qualitats que se'ls exigia, sols s'indica que havien de ser notables, honestes i de bons costums. Estaven sota les ordres de l'infermer i disposaven d'ajudants.

*Entrada de l'Hospital Sant Pau
Jose Maria Larrañaga 2009*

La secció d'Expòsits

Per atendre a les nenes i nens abandonats, es va crear la secció d'expòsits, que consumia una part important del pressupost. Els salaris pagats a les dides - que en algunes ocasions van arribar a superar les quatrecentes - representaven una partida molt elevada de les despeses de l'Hospital.

Quan deixaven una nena o un nen abandonat a les portes de l'Hospital durant la nit, el porter, alertat pel plor, el recollia i li feia un *xumet* amb algun producte dolç embolicat amb un drap per consolar-lo de la gana. També es recollien els nens i nenes que havien estat abandonats als carrers o als camps propers. Pel matí, l'infermer s'ocupava de contractar una dida per a la seva criança. Si no en trobava cap de disponible, comprava una cabra, perquè cada nen o nena tingués la quantitat de llet que precisava. Moltes mares deixaven

Antic hospital de la Santa Creu
Rafael Pujals, 2011

algun objecte junt al seu bebè, un collar, una medalleta o una targeta amb el seu nom, tot i que sense identificar ni cognoms ni procedència. D'aquesta manera, si en el futur la situació millorava i podien tornar a buscar-lo/la, era possible identificar al seu fill o filla. Aquest és el cas d'un collar que tenia el nom de *Tristán*, pel qual el nen era conegut com a "Tristán del collar".

Així doncs, l'infermer era l'encarregat de fer un seguiment de les dides i pagar-los oportunament, portant un registre en el que consignava el nom de cada dida, el nen o nena que criava i la remuneració que rebia. Aquest procés estava supervisat per l'*escribà d'aprovisionament*, ja que la dificultat d'obtenir recursos exigia una bona administració dels mateixos evitant malversació de fons, subtraccions o robatoris. Les dides externes s'emportaven al seu domicili als nens i nenes sans, i les internes amamentaven als malalts/es que estaven ingressats a l'Hospital.

Els registres realitzats des de l'any 1417, com el *Llibre de les Dides* o el *Llibre dels expòsits*, són una font primària molt important per a la investigació històrica que permeten conèixer la situació de les nenes y nens acollits en la Institució. Una mostra d'això és el *Libro de los expósitos del periodo de 1412-141*, que registra l'arribada de vuitanta nou nens i nenes. Descríu els seus primers anys de vida, les condicions materials, la cura de les dides, les malalties i inclús la mort prematura si es presentava. D'aquests nens y nenes, només set van ser portats a l'Hospital per algú del seu entorn i tres eres fills o filles de pacients ingressades al recinte hospitalari. Eren, per tant, nenes i nens "abandonats", en el sentit literal del terme que estaven "sols front al món". Les relacions interpersonals, socials y familiars -que són fonamentals per al bon desenvolupament dels nens i nenes - quedaven molt diluïdes en aquests casos i molts d'ells van patir canvis de dida. Tot i que el desitjable era tenir una única dida, de vegades, aquesta havia de ser substituïda a causa d'algun problema de salut o embaràs. Altres causes habituals eren la intolerància al plor del nen o nena o la incompetència de la dida.

De les vuitanta nou criatures registrades, només trenta sis van ser amamentades per una sola dida, onze en van tenir dos, deu en van tenir tres, i la resta entre quatre i deu; un va ser criat per catorze i l'altre per setze *ames de cria*. Algunes dides, acabat el període de criança, seguien cuidant del nen o nena per un salari una mica menor. Els canvis d'ames de cria provocaven un sistema de circulació permanent de nens i nenes. A més, els i les expòsits suportaven l'estigma d'una probable procedència marginal, com mostraven els vestits que portaven en el moment de ser abandonats. Generalment portaven robes velles i apedaçades, dada que quedava registrada (*Libro de expósitos 1426-1439*).

La mortalitat era molt alta degut al precari estat en què arribaven els nens o nenes, ja fos per malalties venèries, la pobresa soferta per la mare durant l'embaràs o la manca de cura en el trasllat des del poble o lloc on eren abandonats fins a la Institució. Les diarrees infantils causades per la llet de cabra eren freqüents ja que aquest tipus de llet produeix intolerància en moltes criatures. Quan el nen o nena era confiat a una dida, es realitzava un control i seguiment de la seva cura, per evitar que no en criessin a dos a la vegada o no els atenguessin adequadament. Les dides havien de comprar la roba del nen o nena i els medicaments si els necessitava. Quan hi havia molts expòsits, augmentava la demanda de dides y es feia necessari rebaixar les exigències per contractar-les.

AFIN

Superada la lactància, que durava entre dos i tres anys, els nens i nenes tornaven a la Institució, excepte en els casos d'aquells que es quedaven sota la criança de la dida. L'adquisició de malalties en el Centre era freqüent, ja que per desconeixement de la teoria microbiana es creia que el contagi venia de 'miasmas' o 'emanacions còsmiques', i no es tenia en compte la ventilació dels espais, la seva adequada neteja, ni tampoc es controlava la qualitat de les aigües que abastien l'Hospital. A més, com tots els edificis gòtics de parets altes i finestres petites, quasi no tenia llum natural, amb un ambient molt fred durant els hiverns. En aquest entorn tan fred i gris, l'índex de supervivència de les nenes i nens institucionalitzats era inferior al dels que eren cuidats per les seves mares. Del període mencionat (1412-13), un 41,4% dels nens i nenes van morir en els primers anys de vida, a causa de les malalties més comuns de l'època com la varicel·la o la disenteria. Sembla ser que molts nens i nenes tenien importants discapacitats, sobretot psíquiques. Algunes devien ser per naixement i la probable causa del seu abandonament; altres devien ser adquirides a causa de la institucionalització.

L'Hospital es preocupava per integrar a aquestes nenes i nens en la societat i evitar que passessin a eixamplar les files de la població marginada. La diferència de gènere era evident: als nens se'ls procurava ensenyar un ofici perquè poguessin guanyar-se la vida, col·locant-los com aprenents a casa d'un mestre d'un dels molts gremis que hi havia a la ciutat; a les nenes se les mantenia a la Institució per ajudar en les tasques domèstiques i se les col·locava com a serventes quan tenien l'edat suficient. L'Hospital tenia el privilegi de tenir prioritat per col·locar els seus nens en les places d'aprenents vacants. En el cas de les nenes, se'ls preparava una dot per poder-les casar quan tinguessin l'edat oportuna.

"Llibre de les Dides" y medalla d'un nen abandonat a l' Hospital Santa Creu

REFLEXIONEM

La breu revisió històrica de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona evidencia que va ser allà on les funcions de l'infermer i "*la dona a càrrec de les malaltes*" es van recollir per escrit per primera vegada en el reglament d'un hospital a Espanya. Així mateix, ens mostra les dificultats que van patir els nens i nenes recollits en aquest centre, i l'esforç que va fer l'Hospital per aconseguir la seva supervivència i la seva reintegració social. També ens mostra que els nens i nenes que estan institucionalitzats tenen una mortalitat més alta que els que viuen en família. Tota aquesta informació s'ha obtingut gràcies a l'existència i conservació de molts dels registres realitzats des del segle XV fins la clausura de l'hospital a inicis del segle XX.

Les necessitats més vitals dels nens i nenes, com l'alimentació, el vestit o la higiene (segons els costums de l'època) estaven ben cobertes, però les de tipus afectiu quedaven poc ateses. Els freqüents canvis de dida que patien molts d'ells afectava al seu desenvolupament: a més del canvi de persona que els alimentava i cuidava, alguns havien d'adaptar-se al canvi de domicili i d'entorn, doncs les dides externes s'emportaven les criatures al seu domicili. Per altra banda, els nens i nenes que estaven ingressats per alguna malaltia tenien, a més de la dida, diferents cuidadores que els atenien, pel que els llaços afectius quedaven diluïts.

En el text es mostren les dificultats de la Institució per trobar els recursos necessaris pel manteniment de l'Hospital i per cobrir les despeses de la Secció d'Expòsits que, a causa de les dides, absorbia una part molt important del pressupost global.

Un altre aspecte destacable és la hipocresia social, que condemnava l'abandonament dels nens i nenes il·legítims, nascuts fora del matrimoni o de mares prostitutes que no tenien una altra sortida que desprendre's dels seus fills o filles. A aquestes criatures se les estigmatitzava amb la idea que eren "probablement fruit d'unes relacions immorals".

Les diferències de gènere són remarcables, si es compara les oportunitats de formació ofertes a un nen i a una nena.

...PER VEURE

Oliver Twist

Duració: 130 minuts. Anglaterra, 2005.

Director: Roman Polanski, guió basat en la novel·la de Charles Dickens. Aquesta pel·lícula mostra les terribles condicions de vida dels nens i nenes interns en un orfenat al segle XIX. A causa de les seves reivindicacions, Oliver Twist és expulsat de la institució. Aquesta obra permet constatar les vicissituds d'un nen sol per sobreviure en la societat.

Las normas de la casa de la sidra

Duració: 125 minuts. EE. UU., 1999.

Director: Lasse Hallström, guió de John Irving.

Aquesta pel·lícula permet contemplar com passa la vida de Homer Walls a l'orfenat St. Cloud fins que, essent ja un jove adolescent, decideix abandonar el centre i continuar amb la seva vida fora d'aquest. També presenta el tema de l'adopció i, tangencialment, la hipocresia social que condemna l'avortament, alhora que menysprea als fills i filles nascuts fora del matrimoni.

The Kid

Duració: 68 minuts (muda). EE. UU. 1921.

Escrita, dirigida i interpretada per Charles Chaplin.

En aquesta entranyable obra clàssica, Chaplin mostra la pobresa en els suburbis d'una gran ciutat i les dificultats per satisfer les necessitats més elementals com l'alimentació, el vestit i l'allotjament, agreujades amb l'acollida d'un nen il·legítim abandonat.

...PER LLEGIR

LLIBRES

- Domínguez Alcón, C. *La Infermeria a Catalunya*. Barcelona: Ediciones Rol, 1981.
- Eserverri Chavarri, C. *Historia de la Enfermería española e iberoamericana*. Barcelona: Salvat Editores, 1984.
- Illanes Zubieta, X. [Pequeños marginados niños y niñas abandonados en el Hospital de la Santa Creu \(siglo XV\)](#)
- Vinyoles i Vidal, M. Teresa *Els infants abandonats a les portes de l'hospital de Barcelona (1426-1439)* En: *Pobreza y asistencia a los pobres en la Catalunya medieval*, . Barcelona CSIC, 1981.

NOVEL.LES

El médico

Autor Noah Gordon (1ª edició 1986) Ed. Rocabolsillo, 2007

Pel tema que ens ocupa és interessant la primera part del llibre, que descriu les dificultats d'un nen orfe en l'Edat Mitjana. La seva mare havia mort en un part i, després de la mort del seu pare, el gremi intenta col.locar a tots els germans orfes en famílies. El protagonista és donat a un curandero que l'inicia en l'ofici de la sanació pel qual té un do. Sent adult decideix anar a Pèrsia per aprendre la medecina àrab i conèixer Avicena.

LINKS D'INTERÈS

Arxiu històric de l 'Hospital de la Santa Creu y Sant Pau (AHSCP)

http://www.santpau.cat/patr_fitxa.asp

Direcció : Carrer de Sant Sever, 9 (direcció provisional). 08002 Barcelona. TEL. 93 343 69 74

Horari: Dilluns i divendres, de 8 a 17 h. Divendres, de 8 a 14 h. És necessari concertar cita prèvia.

Biblioteca General de Catalunya

<http://www.bnc.cat/serveis/formacio.php>

Carrer Hospital ,56. 08001 BCN. TEL. 932702300

Horari: De Dilluns a Divendres de 9 a 20 h. Dissabtes 9 a 14 h.

ESDEVENIMENTS RECENTS

- Education Confrence. Ontario, California USA. Del 4 al 5 de març del 2012. <http://www.uofriverside.com/edconference>.
- *Family Ties: Recollection and Representation*. Londres, Regne Unit. Del 8 al 9 de març del 2012. <http://igrs.sas.ac.uk/events/conferences-workshops/family-ties.html>
- *The 2nd Biannual Irish Sexuality Studies Conference*. Dublin, Irlanda. Del 9 al 10 de març del 2012. <http://www.dcu.ie/salis/conferencesexualitystudies2012/index.shtml>
- XXI Congreso de la Sociedad Española de Medicina de la Adolescencia. Santiago de Compostela. Del 9 al 10 de març del 2012. www.adolescencia.sema.org
- *Women and Media: Representations Past and Present*. Belfast, Irlanda del Norte, Reino Unido. Del 9 al 10 de març del 2012. <http://womenandmedia2012.wordpress.com/>
- *XV Jornada Ankulegi de Antropología: Cuestiones contemporáneas sobre parentesco*. Donostia-San Sebastián, Gipuzkoa. 15 de març del 2012. <http://www.ankulegi.org/castellano/actividades/jornada/index.html>

PROPERES ESDEVENIMENTS D'INTERÈS

- *Anthropology in the World. Royal Anthropological Society and the British Museum Centre for Anthropology.* Del 8 al 10 de juny del 2012. <http://www.therai.org.uk/conferences/anthropology-in-the-world/>
- *3rd International Conference on Geographies of Children, Young People and Families.* Department of Geography and Faculty of Arts and Social Sciences National University of Singapore. Singapur. De l' 11 al 13 de juliol del 2012. *Call for papers:* data límit, 26 de març del 2012. <http://www.gcyf.org.uk/intconference.html>

SOBRE LES IL·LUSTRACIONS

José María Larrañaga. Des de molt petit ha tingut afició a dibuixar, la qual el va conduir en el seu moment, a fer la carrera d'aparellador. L'any 2000 decideix posar color als seus dibuixos i s'inicia en la tècnica de l'aquarel·la, que el sedueix al punt de fer-se soci de "l'Agrupació d'Aquarel·listes de Barcelona" i membre "d'Urban Sketchers Spain". <http://jmlarranagaacuarelas.blogspot.com>

Rafael Pujals. Aquest badaloní es va formar dins l'àmbit de l'Arquitectura, però la seva vocació ha estat sempre el dibuix i la pintura. Practica les tècniques de l'oli i l'aquarel·la, i és membre de "l'Agrupació d'Aquarel·listes de Catalunya", de "l'Agrupació Catalana d'Exlibristes", i president de "l'Associació Belles Arts del Museu de Badalona". També forma part de dos grups d'artistes que surten a pintar a l'aire lliure. <http://rafael-pujals.blogspot.com>

SOBRE L'AUTORA DELS CONTINGUTS D'AQUEST NÚMERO

Roser Valls Molins

Diplomada en Infermeria, Llicenciada i Doctorada en Pedagogia per la Universitat de Barcelona. Catedràtica de l'Escola d'Infermeria de la UB, emèrita des de febrer del 2011. Durant vint-i-cinc anys ha impartit l'assignatura d'Història de la Infermeria i ha participat en estudis i investigacions sobre l'evolució de les cures infermeres, així com elaborat diversos materials didàctics i audiovisuals per afavorir l'aprenentatge de la Història de la professió. Forma part del grup FEBE (nom de la primera infermera coneguda de la història), dedicat a fomentar l'estudi i millorar la docència d'aquesta parcel·la del coneixement infermer.

MÀSTER OFICIAL EN: INVESTIGACIÓ ETNOGRÀFICA, TEORIA ANTROPOLÒGICA I RELACIONS INTERCULTURALS

PRESENTACIÓ

El Màster en *Investigaci3n etnogràfica, teoria antropol3gica y relaciones interculturales* es un Màster universitario oficial, cuyo objetivo es la formaci3n para la investigaci3n etnogràfica y la intervenci3n en contextos de relaciones interculturales a trav3s de tres opciones o itinerarios.

Se garantiza una formaci3n de alto nivel con expertos reconocidos en cada una de las materias impartidas, una especializaci3n etnogràfica así como experiencia en el uso de herramientas de comparaci3n transcultural.

Este màster es la via de acceso ordinaria a los Estudios de Doctorado de Antropología Social y Cultural que ha obtenido la **Menci3n hacia la Excelencia** del Ministerio de Educaci3n para el periodo 2011-2014.

OBJETIVOS

- Realizar una investigaci3n etnogràfica que permita comprender de manera profunda las características socioculturales de una poblaci3n determinada o de un tema específico, desde una perspectiva comparativa transcultural.
- Exponer de diferentes maneras los resultados de la investigaci3n de acuerdo con los cánones críticos de la antropología, teniendo en cuenta los diversos pùblicos a los que se dirigen.
- Aplicar los estándares éticos de la investigaci3n antropol3gica y de sus aplicaciones en diferentes contextos.
- Aplicar los conocimientos disciplinares a la formulaci3n de problemas socialmente relevantes y la construcci3n de trabajos etnogràficos específicos que facilden para participar en procesos de intervenci3n social.
- Analizar problemas relativos a las semejanzas y las diferencias culturales en la pràctica de la investigaci3n y de las relaciones interculturales.

DESTINATARIOS/AS

Profesionales, investigadores y estudiantes con titulaci3n universitaria superior interesados en las relaciones interculturales/transnacionales, tanto desde el àmbito acad3mico como desde las administraciones pùblicas y las entidades sociales.

PLAN DE ESTUDIOS

Este màster tiene tres itinerarios o especialidades, en funci3n de los intereses del alumnado. Todos los itinerarios tienen el mismo número de créditos y permiten por igual el acceso directo al Doctorado. Cada uno de los itinerarios contiene varios módulos, que a su vez contienen diversos bloques. Dos módulos son comunes a los tres itinerarios:

M3dulos y bloques comunes:

- Estudios socioculturales regionales y monogràficos
- Antropología del g3nero; Comparaci3n transcultural; Investigaci3n e intervenci3n social y políticas pùblicas; Dimensiones culturales de la globalizaci3n
- Seminarios de investigaci3n
- Diseño de proyectos I; Diseño de proyectos II; Laboratorio de Antropología; Metodologías para el análisis de datos

M3dulos y bloques Itinerario A:

- Investigaci3n etnogràfica y transcultural
- Identidad, persona y grupo; Parentesco e investigaci3n transcultural; Antropología audiovisual; Sistemas de alianzas amerindios
- Epistemología, métodos y técnicas
- Orientaciones metodol3gicas; Historias de vida; Documentaci3n en antropología e historia; Anàlisis de redes
- Trabajo de fin de master

M3dulos y bloques Itinerario B:

- Intervenci3n social I
- Historia y teoría de la antropología aplicada; Pràcticas I, Estrategias para la prevenci3n de la Mutilaci3n Genital Femenina, Intervenci3n social en el àmbito del espado
- Intervenci3n social II
- Intervenci3n social en el àmbito de las drogas; Intervenci3n social en el àmbito de la educaci3n; Intervenci3n social en el àmbito de la salud; Pràcticas II
- Trabajo de fin de master

M3dulos y bloques Itinerario C:

- Teoría antropol3gica avanzada I
- Identificaciones ambivalentes; Construcciones de la Infancia y la Juventud; Diversidad, fotografía y etnografía; Temas monogràficos de América Latina; Trabajo, consumo y co-desarrollo
- Teoría antropol3gica avanzada II
- Migraciones internacionales; Migraci3n y educaci3n; Temas monogràficos del Magreb; Identidad y ciudadanía: inclusi3n y exclusi3n
- Trabajo de fin de master

DURACIÓ

1 año

CRÉDITOS

60 ECTS

PLAZAS

30

MODALIDAD

Presencial

CALENDARIO

El master se inicia a principios de octubre, y se divide en dos semestres: en el primer semestre (de octubre a febrero) se concentra la docencia, y en el segundo semestre (de febrero a julio), se realiza el trabajo de investigaci3n final del master bajo la supervisi3n de un tutor/a que se presenta a principios de Septiembre y un ciclo de Seminarios. Las clases se imparten en horario de tarde (entre 17h. y 21h.).

REQUISITOS DE ADMISIÓ

El requisito básico para la admisi3n es estar en posesi3n de un título de licenciado o graduado en Antropología u otras titulaciones oficiales afines en el àmbito de las Ciencias Sociales y de las Humanidades.

PREINSCRIPCIÓ

La preinscripci3n se realiza telemàticamente a trav3s de Internet en la Escuela de Postgrado: preinscripcio.postgrau@uab.cat

Período de preinscripci3n:

1ª fase: del 9 de enero de 2012 hasta el 2 de marzo de 2012.

2ª fase: del 7 de marzo al 15 de junio de 2012.

3ª fase (sólo si quedan plazas libres): entre julio y septiembre.

La Matricula es presencial y se realiza en la Gestión acad3mica de la Facultad de Filosofía y Letras posteriormente a la admisi3n y previa tutoría con la Coordinaci3n del Master.

Newsletter Núm. 36, febrer del 2012

ADOPCIONES, FAMILIES, INFÀNCIES

SALIDAS PROFESIONALES

Hoy la etnografía (basada en investigación sobre el terreno o trabajo de campo) se presenta como un instrumento indispensable para estudiar cualquier situación que requiera un conocimiento especializado para atender la diversidad cultural: las desigualdades e identidades étnicas, de clase, género y edad; las variaciones culturales en interacciones y flujos sociales o en el funcionamiento de organizaciones, instituciones y empresas; las manifestaciones complejas de cultura popular y tradicional o las situaciones de cambio inducido que requieren una acción especializada.

Este Máster capacita para:

- Distinguir los debates teóricos más recientes en relación con diversas formas de construcción sociocultural de las identidades.
- Comprender, sistematizar, interrelacionar y analizar de forma integrada datos e informaciones, primarias y secundarias, de fuentes de procedencia diversa.
- Utilizar diferentes metodologías de investigación social.
- Desarrollar programas de intervención social y de cooperación y desarrollo; desarrollar un conjunto de saberes instrumentales para entrar en relación social efectiva con los sujetos de estudio y hacerlo desde una perspectiva cultural y éticamente autocrítica.
- Exponer los resultados de la investigación teniendo en cuenta los diversos públicos a los cuales van dirigidos.

Las salidas profesionales incluyen:

- Asesoría técnica, diseño, evaluación, implementación e intervención de políticas sociales y culturales para la administración pública en diversos ámbitos: salud, inmigración, educación, espacio urbano, minorías, grupos sociales, entre otros).
- Desarrollo local y comunitario: consultorías, administraciones públicas, agencias de cooperación y ONGs, organismos internacionales, etc.
- Investigación y docencia en universidades, instituciones científicas y centros de investigación.
- Asesoría a empresas e instituciones de ámbitos relacionados con la multiculturalidad y la gestión de la diversidad.

CONTACTO E INSCRIPCIÓN

WEB DEL MÁSTER:

<http://tinyurl.com/7u3zt92>
<http://www.uab.cat/antropologia>

COORDINACIÓN ACADÉMICA DEL MÁSTER:

Diana Marre
Departamento de Antropología Social y Cultural, Facultad de Filosofía y Letras, Universitat Autònoma de Barcelona
c/e: diana.marre@uab.cat

INFORMACIÓN ADMINISTRATIVA Y PREINSCRIPCIÓN:

Escuela de Postgrado:

Web: <http://www.uab.cat/postgrado/>
c/e: preinscripcio.postgrau@uab.cat

Tel.: 935813010

Gestión académica de Letras:

c/e: ga.letres@uab.cat
Tel.: 935811558

International Welcome Point

(para consultas específicas de alumnado extranjero)
c/e: international.welcome.point@uab.cat
Tel.: 935814215

MÁSTER OFICIAL en:

INVESTIGACIÓN ETNOGRÁFICA, TEORÍA ANTROPOLÓGICA Y RELACIONES INTERCULTURALES

7ª Promoción

Departamento de Antropología Social y Cultural

<http://uab.cat/antropologia/>

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona